

Kšicová, Danuše

Rodinné archivy vydávají svá svědectví

Slavica litteraria. 2008, vol. 11, iss. 2, pp. 183-184

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103466>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Autorka po rozsiahlom úvodnom bloku publikuje aj samotný rukopis Š. Krčméryho *Možnosti československej prozódie* a s ním súvisiacu tiež doteraz neznámu korešpondenciu medzi Š. Krčmérym a A. Pražákom. Krčméry svoj rukopis rozčlenil na *Úvod* a ďalšie štyri časti: *Základ našej prozódie*, *Obrana našej prozódie*, *Možnosti našej prozódie*; na konci rukopisného zosítu je aj list pre A. Pražáka. Táto verzologická štúdia „je aj v súčasnosti inšpiráciou pre opätovné zamyslenie sa nad verzologickými otázkami slovenskej poézie, nad charakteristikou rytmu, melódie a prozodických princípov“ (s. 65). V pripojených *Textových prílohách* autorka uverejňuje zatiaľ nepublikovaný materiál o Krčméryho pražskej dizertácii: oficiálne posudky J. Horáka a J. Jakubca; korešpondenciu o jeho vzťahu k českým filológom a osobnostiam v rokoch 1925–1935 (napr. doteraz neznámu korešpondenciu s T. G. Masarykom a i.), Krčméryho vlastnoručne napísaný životopis (*Curriculum vitae*).

Knižka Anny Zelenkovej zhodnocuje Krčméryho prínos do teórie slovenského verša, ku ktorému sa vyjadril aj Ján Smrek: „Vo forme bol mnohým učiteľom, mňa samého uvádzal... do tajomstva slovenského rytmu“ (s. 63).

Erika Sztakovicsová

RODINNÉ ARCHIVY VYDÁVAJÍ SVÁ SVĚDECTVÍ

О. Л. Саранчова: *Я родилась у невских берегов...* Борей Арт, СПб 2007, 223 с.

Byla už téměř tma, když mi moje dávná petrohradská přítelkyně s českým jménem Natálie Žáková ukázala výstavný činžovní dům z osmdesátých let 19. století se slovy: „To byl dům mé babičky!“ Teprve počátkem 90. let po rozpadu Sovětského svazu jsem se tak dozvěděla, že známá bohemistka, působící dlouhá léta na Ústavu slavistiky Filologické fakulty Petrohradské univerzity a účastnice několika našich konferencí, pochází ze staré šlechtické rodiny. Na stěnách jejího bytu se poté objevily fotografie rozsáhlého příbuzenstva, které Říjnová revoluce obdařila osudem běženců či vyhnanců. Část rodiny proto dodnes žije ve Francii. Rodinné fotografie tvoří součást bohaté přílohy publikace, kde vytvářejí pendant k charakteristikám jednotlivých členů rodiny, na níž doléhaly ve 30. a 40. letech stále těžší zkoušky.

Je ironií osudu, že kniha veršů její babičky vyšla poté, co se na její vydání složila celá rodina, právě k 90. výročí neblahé události, jež tragicky poznamenala osudy několika generací. Stačí jen nahlédnout do vzorně vydané publikace, abychom se přesvědčili, že její redaktorkou a pisatelkou předmluvy a řady biografických příloh je zkušená badatelka, autorka a spoluautorka několika knih a řady vědeckých statí Natálie Kirillovna Žáková, nejstarší vnučka Olgy Alexandrovny Sarančovové, píšící pod jménem svého druhého muže, talentovaného karikaturisty Michaila Ivanoviče Sarančova (1896–1964). Ukázky jeho vtipných kreseb z poloviny 20. let tvoří rovněž součást přílohy.

Osudy Olgy Alexandrovny Sarančovové (1890–1943) zachycuje jednak lyricky napsaná předmluva její vnučky *V síňi ji ruskéj plamennoj duši*, jednak bohatý poznámkový aparát a charakteristiky nejdůležitějších členů rozsáhlé rodiny. Je příznačné, že mužští členové rodiny zastávali vysoké vojenské a administrativní posty, a to nejen za carského režimu, ale i za sovětské vlády. Otec Olgy Alexandrovny – Alexandr Alexandrovič Batorskij (1852–1897) získal prvotřídní vojenské vzdělání a zemřel předčasně jako gubernátor Jekatěrinoslavského kraje, pro

jehož rozkvět vykonal mnohé. Předčasně zemřel jako člen ruské diplomatické mise v Bulharsku i její otčím Dmitrij Konstantinovič Sementovskij-Kurilo (1859–1911). Bratr – dvojče Olgy Alexandrovny – Michail Alexandrovič (1890–1938) se přidal za revoluce k Rudé armádě, kde posléze zastával vysoké vojenské postavení. Koncem třicátých let se však stal jednou z mnoha vojenských obětí stalinského teroru – byl zastřelen jako údajný agent v procesu s M. N. Tuchačevským. Oběti stejných represí byla i Olga Alexandrovna, jejíž druhý muž Michail Alexandrovič Sarančov byl v letech 1924–1927 zatčen a poslán do vyhnanství s obviněním z účasti v antisovětském monarchistickém spiknutí. Po atentátu na S. M. Kirova 1. prosince 1934 byli oba manželé zatčeni a poté posláni do pětiletého vyhnanství v Kazachstánu. Do jejich skromné existence v Karabogaze znovu zasáhl nelítostný osud, když byla Olga Alexandrovna na základě mstivého udání zatčena a odsouzena do těžkého žaláře, odkud se po mnoha protestních žádostech dostala smrtelně nemocná až r. 1942. Tehdy se mohla alespoň na chvíli setkat se svou rodinou, která zde našla útočiště po úniku z blokády Leningradu. Natálie Žáková tak mohla o těchto šokujících událostech vydat autentické svědectví. Oba její rodiče zahynuli jako oběti blokády a transportu.

Olga Alexandrovna získala humanitní vzdělání v proslulém Jekatěrininském institutu na březích Fontanky. Jako členka významné šlechtické rodiny se stala carskou frejlinou neboli dvorní dámou a v tomto prostředí si našla i svého prvního muže Georgije Konstantinoviče Dvoržického (1887–1962), s nímž měla dceru Olgu, budoucí maminku Natálie Žákové. Manželství však bylo brzy poznamenáno rozdílností povah obou partnerů. Vojenská kariéra vedla Georgie Konstantinoviče na bitevní pole první světové války a po r. 1918 do francouzské emigrace. Starost o rodinu zbyla jeho bývalé ženě. Olga Alexandrovna učila cizí jazyky, byla korektorkou, přestála trýzně hladových let i radosti života v komunálním bytě v jejich někdejší domě. To vše je součástí jejího básnického odkazu, pokrývajícího léta 1906–1943. Zatímco první, ještě polodětské verše psané někdy i francouzsky či německy, jsou plně mladistvé melancholie a citlivého vjemu přírody či vlastního duševního rozpoložení, s přibývajícím věkem přibývá i tragických a dramatických momentů, z nichž básnička nachází útočiště v očistné přírodě, ve vzpomínkách na šťastné dětství a mládí i na svého prvního muže, na něhož ostatně myslí i po mnoha letech v kazašském vyhnanství. V prvních porevolučních hladových letech jsou jí útěchou přátelství se stejně postiženými ženami a mateřská láska. Verši provází svůj nový vztah k druhému muži. Sportovní motivy ji tehdy spojují s Mandelštamem, i když duchovně nejbližší jí byla zřejmě Anna Achmatovová. Několik básní píše záměrně v jejím stylu. Vždyť i její vlastní verše jsou jakýmsi lyrickým deníkem, podobně jak je tomu často u velké představitelky ruského akméismu. Upřímnost básnické výpovědi z nich činí skutečnou poezii. Sarančovové byl blízký zřejmě i H. Heine, v jehož stylu píše také jednu ze svých básní. Rozporuplný byl naopak její vztah k prvnímu muži Anny Achmatovové, tragicky zahynulému Nikolaji Gumiljovovi, jehož osud symbolizuje obrazem zadušeného vrabčáčka a závěrečným čtyřverším:

Ты почетным членом, брат,

Избран птичьим был советом,

Гениальный акробат –

Ты рожден был не поэтом.

Dobovou konvencí jsou poznamenány jen básně určené jen školní nástěnku ve Střední Asii, kde jednu dobu Sarančovová učila, či verše, otištěné začátkem 40. let v tamním tisku. Jistou maskou pro ni je i výběr jazyka, např. v básni k výročí Rudé armády, napsané r. 1934 německy, snad aby byl podtržen vojenský dril, který byl charakteristický i pro fašistické Německo. V dalekém vyhnanství básnička nacházela sílu ve vzpomínkách na svou rodinu. Tehdy píše láskyplné verše svým vnučkám a bolestnou báseň své starší dceři, jež zemřela po strastiplném transportu na tyfus. A láskyplné je celé vydání jejich veršů, které jí nepochybně pomáhaly přežít nejtěžší chvíle života.

Danuše Kšicová